

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δρ Νίκος Λυγερός¹ - Δρ Αντώνης Παυλίδης²

*Την ώρα που μελετάμε τα χειρόγραφα του παρελθόντος,
οι φανατικού του παρόντος σβήνουν την ιστορία μας.
Δε χτυπούν πια τους γέρους,
απλώνουν το χέρι του κενού πάνω στα κεφάλια των παιδιών
για να μην υπάρξουν οι επόμενοι άνθρωποι*

N. ΛΥΓΕΡΟΣ, 28-7-2006.

Γενικά.

Το περιεχόμενο του νέου διδακτικού εγχειριδίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού εκφράζει τις απόψεις μιας μερίδας της ελληνικής ελίτ που δρα στα πανεπιστήμια και στους δημοσιογραφικούς κύκλους. Για όλους αυτούς τα σχολικά βιβλία, ιδιαίτερα αυτά του δημοτικού που αφορούν τη μεγαλύτερη μάζα των μαθητών, είναι ένας ιδανικός στόχος για να προωθήσουν τις απόψεις τους.

Όταν ένα σύστημα έχει ως στόχο τα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας, το κάνει **για να δημιουργήσει ένα στρατηγικό δόγμα**, μέσα στο οποίο θα αναγκαστούν όλοι να κινούνται στο μέλλον, μην έχοντας μια ελεύθερη σκέψη, παρά μόνο θα γνωρίζουν όσα περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο των νέων βιβλίων. Σ' αυτό το στόχο διευκολύνονται από το γεγονός ότι στην ελληνική κοινωνία ελάχιστοι ασχολούνται συστηματικά με την Ιστορία, ενώ η επαφή των περισσότερων μ' αυτή γίνεται άμεσα ή έμμεσα μέσω των σχολικών εγχειριδίων.

Οι περισσότεροι δεν έχουν ιδιαίτερη γνώμη για τα βιβλία, γιατί θεωρούν ότι είναι μια απλή αλλαγή στο περιεχόμενο και η στάση τους είναι γενικά θετική ή αδιάφορη. Αδυνατούν να κατανοήσουν – αν δεν εισαχθούν σ' ένα πλαίσιο ενημέρωσης – ότι απέναντί τους υπάρχει ένα target group πανίσχυρο, που προωθεί συστηματικά τους στόχους του χρησιμοποιώντας την τεχνική του spam. Ότι αν δεν υπάρξει άμεση αντίδραση, το πλήγμα θα είναι τόσο ισχυρό, που θα χρειαστούν **δεκάδες χρόνια** για να επανέλθουν τα πράγματα. Ότι δίνουμε μεγάλη σημασία καθημερινά σε πράγματα εφήμερα, όπως τις πολιτικές αντιθέσεις ή τις εκλογές, ενώ δεν εξετάζουμε με προσοχή τα βιβλία των παιδιών μας, που θα είναι **η επόμενη μας μνήμη**.

Τι αξία έχει άραγε η συγγραφή νέων δοκιμίων ιστορίας, η εκπόνηση ιστορικών ερευνών κλπ, όταν όλοι οι άλλοι θα γνωρίζουν, μέσω του δόγματος, μόνο την παραμορφωμένη ιστορική πραγματικότητα του εγχειριδίου;

Το σύστημα είναι τόσο μαζικό, που απαιτείται μεγάλη προσπάθεια και συντονισμός απ' όλους τους άλλους – και πρωτίστως τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς που πρώτοι θα δεχθούν την πίεση – για ν' αντισταθούν αποτελεσματικά και ν' ακυρώσουν αυτές τις προσπάθειες.

Είναι γεγονός ότι πολλοί απ' αυτούς που συγγράφουν τέτοια εγχειρίδια, μιλούν απαξιωτικά για τα παραδοσιακά εγχειρίδια ιστορίας, που όντως ενταγμένα στην κυρίαρχη ιδεολογία, σε πολλές περιπτώσεις περιείχαν είτε

¹ Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Λυών

² Ιστορικός, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ.

διογκωμένη είτε παραμορφωμένη την ιστορική πραγματικότητα. Με το εγχειρίδιο όμως αυτό γίνεται το ίδιο ακριβώς, από την αντίθετη πλευρά: Σε πολλές περιπτώσεις η ιστορική πραγματικότητα αγνοείται, ενώ παράλληλα διαγράφεται η ιστορική μας μνήμη. Θεωρώντας ότι έτσι θ' αντιμετωπιστούν «ο εθνικισμός» «τα σύνδρομα» και τα «εθνικά στερεότυπα», δημιουργούν νέα στερεότυπα. Με το πέρασμα στη λήθη σημαντικών δεδομένων της πιο πρόσφατης ιστορίας μας, συντελούν στην εξαφάνιση των πολιτιστικών μας ιδιαιτεροτήτων, διευκολύνοντας την ισοπέδωση των συνόρων και την παγκόσμια ομοιομορφία.

Επειδή το ιστορικό πλαίσιο του εγχειριδίου αυτού αναφέρεται κυρίως στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, το μοντέλο συγγραφής του έχει ως κεντρικό πολιτικό στόχο την ελληνοτουρκική προσέγγιση χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Ο εξευμενισμός που χρησιμοποιείται ως εργαλείο αυτής της προσέγγισης, δείχνει ότι κυριαρχούνται από **το σύνδρομο της Στοκχόλμης**. Ως ιστορικοί όμως, το ελάχιστο που όφειλαν να γνωρίζουν είναι ότι η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων από το 1922 μέχρι σήμερα είναι μια πορεία συνεχών προσεγγίσεων, που κάθε φορά διακόπτονταν κάτω από το βάρος τυχαίων, φαινομενικά, γεγονότων, για τα οποία δεν είχε ποτέ ευθύνη η ελληνική πλευρά. Στην πραγματικότητα ήταν αυτό το σύνδρομο, σε συνδυασμό με τη φύση του τουρκικού καθεστώτος και την ανυπαρξία προϋποθέσεων δημιουργίας μιας σταθερής και σε βάθος προσέγγισης, που εμπόδιζαν την εμπέδωση ενός κλίματος ειρήνης μεταξύ των δύο λαών. Τέτοιου τύπου προσεγγίσεις και σύνδρομα δεν στηρίζουν τα συμφέροντα του λαού της απέναντι όχθης του Αιγαίου, αλλά την κυρίαρχη τουρκική στρατογραφειοκρατία. Αυτό δεν σχετίζεται με τη δημοκρατία και τον ευρωπαϊκό πολιτικό πολιτισμό. Αυτή είναι η συμβολή των φανατικών της λήθης.

Στην αγωνιώδη προσπάθειά τους να μας πείσουν, πολλές φορές προτείνουν τη συγγραφή κοινών εγχειριδίων ιστορίας. Αυτό εκ πρώτης όψεως ακούγεται ωραία. Όμως εκφράζει όχι τα πραγματικά δεδομένα, αλλά τις επιθυμίες τους. Αυτό που εμποδίζει την πραγματοποίηση του στόχου τους δεν είναι μόνο η ύπαρξη ανοικτών θεμάτων στις ελληνοτουρκικές σχέσεις (Κύπρος, Αιγαίο) αλλά και μια βασική αρχή της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης: το περιεχόμενο των διδακτικών εγχειριδίων εκφράζει την κυρίαρχη ιδεολογία. Με άλλα λόγια θα πρέπει είτε η Ελλάδα να γίνει τόσο δημοκρατική όσο η Τουρκία, είτε το αντίθετο, που είναι άτοπο, τουλάχιστον στο ορατό μέλλον. Όσο για την έκδοση του «Εναλλακτικού υλικού για τη διδασκαλία της ιστορίας της ΝΑ Ευρώπης» που εκδόθηκε και παρουσιάστηκε πρόσφατα, με στόχο να διδαχθεί παράλληλα και εναλλακτικά στα Λύκεια των χωρών αυτών, αναμένουμε με εξαιρετικό ενδιαφέρον. Χωρίς ν' αναφερθούμε στο περιεχόμενο αυτού του υλικού, αναρωτιόμαστε πρωτίστως πώς είναι δυνατόν να διδαχθεί στα τουρκικά λύκεια δίπλα στο «Ataturkçuluk» (Ατατουρκισμός) ή στο «Milli Güvenlik Bilgisi» (μαθήματα εθνικής ασφαλείας), ή ακόμη δίπλα στα εγχειρίδια που επιβάλλουν τα γκρίζα και οπισθοδρομικά πρότυπα. Είναι αναγκαία η εφαρμογή μιας πολιτικής προσέγγισης που την έχουν ανάγκη οι δύο λαοί, αυτή όμως πρέπει περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο να προωθεί τα συμφέροντα του λαού κι όχι του βαθέος κράτους και να στηρίζεται όχι σε φαντασιακές υποθέσεις, αλλά στα πραγματικά δεδομένα.

Κύρια χαρακτηριστικά του περιεχομένου του νέου εγχειριδίου

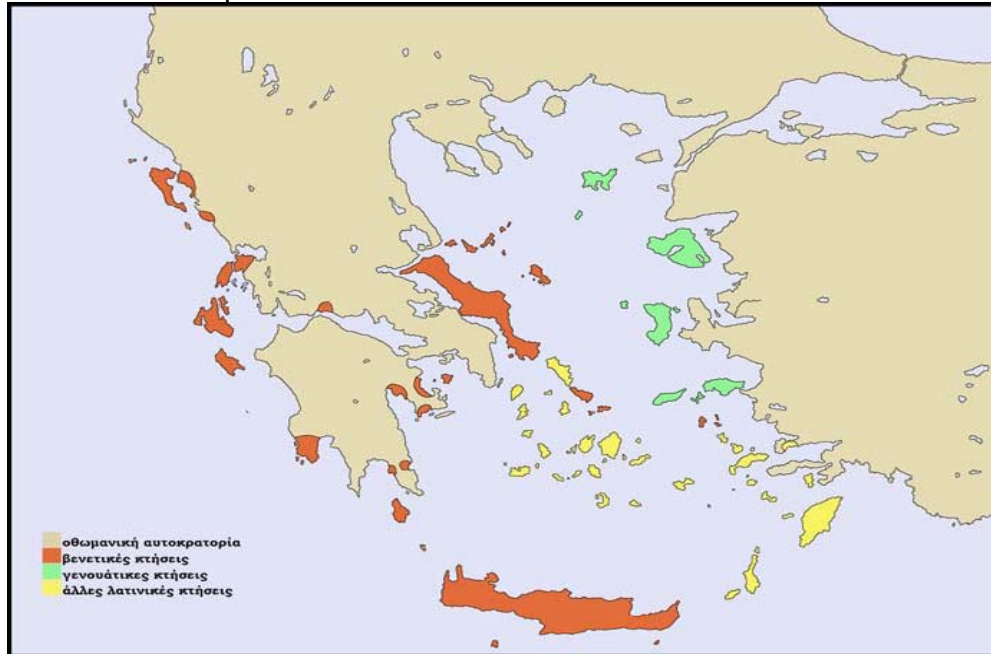
- Όχι μόνο απενοχοποιείται η οθωμανική περίοδος (και η κεμαλική της συνέχεια) αλλά σε κάποιες περιπτώσεις γίνεται προσπάθεια εξιδανίκευσής της. Δεν φαίνεται πουθενά ούτε η οθωμανική κατοχή, ούτε η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ελλήνων.
- Διαγράφονται σημαντικά ιστορικά δεδομένα στα οποία αντικατοπτρίζεται η αντίσταση των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών, προφανώς για να επιτευχθεί ο στόχος να εμφανιστεί το οθωμανικό ως ένα ιδεώδες καθεστώς ανοχής και ελευθερίας.
- Υποβαθμίζεται η αξία του αγώνα του 1821 και ο ρόλος και η προσφορά των αγωνιστών του.
- Με την παράθεση πολύ προσεκτικά επιλεγμένων πηγών, σε συνδυασμό με τα ερωτήματα που ακολουθούν, διαμορφώνεται ένα πλαίσιο προπαγάνδας. Οι μαθητές εισέρχονται σ' ένα προδιαγεγραμμένο δόγμα που τους περιχαράκωνεται ιδεολογικά και τους οδηγεί κάθε φορά στην επιθυμητή απάντηση.
- Η συγγραφική ομάδα διαμορφώνοντας σε αρκετές περιπτώσεις ακόμη και αυτό το Αναλυτικό πρόγραμμα, για το οποίο οποιοσδήποτε θα μπορούσε να έχει την άποψή του, αναδεικνύεται σε υπέρτατο κριτή, εισερχόμενη ακόμη και στις αρμοδιότητες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση της επικεφαλής της συγγραφικής ομάδας (εφημερίδα «Αυγή», 12/3/2005) *«επιχειρούμε να διευρύνουμε τα ασφυκτικά ελληνοκεντρικά όρια του αναλυτικού προγράμματος»* (!!!). Πρόκειται προφανώς για παράβαση των όρων της σύμβασης που υπέγραψε με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ο θετικός στη βάση του στόχος της ανάδειξης του ρόλου των γυναικών ακυρώνεται με τις ακρότητες που φτάνουν σε σημείο έντονων εμμονών (έτσι πχ στη σελίδα 86 μεταξύ των κορυφαίων λογοτεχνών του 19^{ου} αιώνα αναφέρονται οι Διονύσιος Σολωμός, Κωστής Παλαμάς, Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, **Ελισάβετ Μαρτινέγκου και Καλλιρόη Παρρέν** (!!!).
- Μια σειρά από ιστορικά λάθη, συμπληρώνουν το πλαίσιο.

Οι αναφορές του εγχειριδίου.

Στη συνέχεια παραθέτουμε μερικές μόνο – για αυτονόητους λόγους οικονομίας του χώρου- από τις αναφορές του εγχειριδίου, στις οποίες αποτυπώνονται τα κύρια αυτά χαρακτηριστικά του περιεχομένου του νέου εγχειριδίου:

- Σελίδα 14: Η πηγή 1.27 (βιτρουβιανός άνθρωπος, έργο του Ντα Βίντσι) δεν ανταποκρίνεται στο τίτλο του μαθήματος («Η Ευρώπη τα νεότερα χρόνια»), ο Ντα Βίντσι πέθανε το 1519. Αντίθετα στην ίδια σελίδα η πηγή 1.28 (Πολιορκία και άλωση της Βαστίλης το 1789) βρίσκεται στο σωστό πλαίσιο. Αυτές οι αντιθέσεις θα προκαλέσουν σύγχυση στο μαθητή.
- Σελίδα 15: Ενώ στην αρχή αναφέρεται στους «Οθωμανούς», στη συνέχεια αναφέρεται στους «Οθωμανούς Τούρκους», δημιουργώντας και πάλι προϋποθέσεις σύγχυσης στους μαθητές.

- Σελίδα 16: Εδώ έχουμε μια προσπάθεια παρουσίασης της οθωμανικής κυριαρχίας ως ηπιότερης εκδοχής σε σχέση με τη λατινική: Στην αρχή μαθαίνουμε ότι η «**άλωση**» της Κωνσταντινούπολης έγινε από τους Λατίνους το 1204, ενώ στη συνέχεια από τους Οθωμανούς έχουμε την «**κατάληψη**» της το 1453. Η προσπάθεια αυτή ενισχύεται από το χάρτη της ίδιας σελίδας, όπου το ουδέτερο χρώμα εμφανίζει ως ηπιότερη την οθωμανική κατοχή σε σχέση με τα έντονα χρώματα των λατινικών κτήσεων του 15^{ου} αιώνα.

- Στη σελίδα 19, παρατίθεται μια πολύ προσεκτικά επιλεγμένη πηγή, με προφανή στόχο. Πολύ μεγαλύτερη σημασία όμως από την πηγή αυτή

Ο ντε Μπρεβ πρεσβευτής της Γαλλίας στην Κωνσταντινούπολη (1590-1606), προς το βασιλιά Λουδοβίκο ΙΓ΄

«Οι σουλτάνοι συνηθίζουν, όταν κατακτούν ένα βασίλειο ή μια επαρχία να διατηρούν θαυμαστή τάξη. Δημεύουν τις περιουσίες της εκκλησίας και των πολεμιστών που έπεσαν στη μάχη και φυσικά όλα τα αγαθά του ηττημένου ηγεμόνα. Όσο για το λαό, αφήνεται να ζει σύμφωνα με τα ήθη και τα έθιμά του. Διατηρεί τα αγαθά του και έχει θρησκευτική ελευθερία.»

▲ Με ποιο τρόπο αντιμετωπίζουν οι σουλτάνοι τους πληθυσμούς των κατακτημένων περιοχών, σύμφωνα με την πηγή [2.8];

Απόσπασμα από τη σελίδα 19

καθαυτή έχει το ερώτημα που ακολουθεί προς το μαθητή, που διαμορφώνει τη συνειδησή του.

- Σελίδα 20 («Οικονομία και επαγγέλματα»): Στην τελευταία παράγραφο αναφέρεται ότι «*Μετά τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή, τα ελληνικά πολεμικά πλοία ταξιδεύουν με περισσότερη άνεση*», χωρίς να εξηγεί όμως ότι η άνεση αυτή οφείλεται στην ήττα της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Τη συνθήκη δε του Κιουτσούκ Καϊναρτζή την εμφανίζεται να έγινε 10 χρόνια αργότερα (1784 κι όχι το σωστό 1774).

- Σελίδα 22: Η εκπαίδευση των Ελλήνων κατά την οθωμανική περίοδο εμφανίζεται να λειτουργεί σ' ένα ιδεώδες πλαίσιο. Η σημειολογία των ρημάτων που επιλέγονται είναι χαρακτηριστική: «ιδρύεται» (η Πατριαρχική Σχολή), «πληθαίνουν» (τα σχολεία), «καλύπτουν» (τις ανάγκες των Ελλήνων), «ανανεώνεται» (η εκπαίδευση των Ελλήνων), «ιδρύονται» (νέα σχολεία). Δεν υπάρχει το πνεύμα του Κρυφού Σχολείου, όχι επειδή κατά τους «ειδήμονες» δεν υπήρξε – άλλωστε τα περί του αντιθέτου δεν επιβεβαιώνονται μόνο από τα δεκάδες τέτοια σχολεία στα οποία αναφέρονται ως παραδοσιακά δεδομένα οι άνθρωποι σε διάφορες περιοχές της χώρας, όπως για παράδειγμα αυτό της μονής Φιλανθρωπητών στα Ιωάννινα, από τον πίνακα του Γκίζη που εκφράζει τις συλλογικές αναπαραστάσεις του λαού μας, κλπ – αλλά κυρίως επειδή πρέπει κι αυτό να διαγραφεί, ως στοιχείο αντίστασης των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών.
- Σελίδα 28: Μεταξύ των ελληνικών παροικιών εμφανίζεται αυτή της Βενετίας να έχει ιδρυθεί στις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Όμως σχετικά πρόσφατα εορτάστηκαν τα 500 χρόνια της ελληνικής παρουσίας εκεί. Προφανώς αλλοιώνεται η ιστορική πραγματικότητα για να μειωθεί η συμβολή των Ελλήνων μετά την Άλωση στην πνευματική ανάπτυξη της δύσης.
- Σελίδα 30: Εξιδανικεύεται η εικόνα των Οθωμανών: Αυτοί εμφανίζονται ως καλοί, ενώ ως κακοί εμφανίζονται οι ιδιώτες, στους οποίους παραχωρούν το δικαίωμα της είσπραξης των φόρων:

Η **οθωμανική Πύλη** αναγκάζεται να παραχωρήσει την είσπραξη των φόρων σε ιδιώτες και όχι σε υπαλλήλους του κράτους. Οι ιδιώτες αυτοί συχνά παραβιάζουν το νόμο, αδικούν τους υπηκόους και πλουτίζουν σε βάρος τους.

(Απόσπασμα από τη σελίδα 30)

- Σελίδα 31: Τόσο στην εικόνα 2.37, όσο και στην πηγή 2.38 παρουσιάζεται μια ιδεώδης εικόνα της πρωτεύουσας Κωνσταντινούπολης, όπου υπάρχουν όλα του κόσμου τα αγαθά, ενώ απουσιάζει η κατοχή και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ελλήνων.
- Σελίδα 32 («Μορφές αντίστασης»): Ενώ μέχρι τώρα όλα εμφανίζονται ιδανικά, ξαφνικά εδώ εμφανίζονται να αντιστέκονται οι Έλληνες. Η σύγχυση που θα προκληθεί στους μαθητές, θα τους οδηγήσει προφανώς στη σκέψη ότι οι Έλληνες είναι...αχάριστοι. Στην ίδια σελίδα οι εξεγέρσεις των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών δεν είναι αποτέλεσμα της καταπίεσής τους, αλλά αυτές *«ξεσπούν κάθε φορά που οι Οθωμανοί εμπλέκονται σε πολεμικές επιχειρήσεις με τους Βενετούς ή τους Ρώσους»*. Αλήθεια η επανάσταση πχ του Διονύσιου του Φιλόσοφου εντάσσεται σ' αυτό το πλαίσιο; Στην 4^η παράγραφο της ίδιας σελίδας μαθαίνουμε ότι μορφή αντίστασης δεν είναι, αλλά *«θεωρείται»* και η δράση των κλεφτών.
- Σελίδα 49, εικόνα 3.26: Οι αγωνιστές του 21 παρουσιάζονται να ψηφίζουν στην Α' Έθνοσυνέλευση ως...κοψοχέρηδες. Για ποιο

- λόγο άραγε τα χέρια τους απουσιάζουν από την εικόνα;
- Όλα τα πολεμικά γεγονότα του 21 εμφανίζονται σε δύο μαθήματα: «Πολεμικές επιχειρήσεις 1821-1825» (σελίδα 44) και «Πολεμικές επιχειρήσεις 1825-1827» (σελίδα 46). Οι αγωνιστές του 21 εμφανίζονται (σελίδα 50, 2^η παράγραφος) ως «οι άνθρωποι των όπλων». Η αναγωγή στις σημερινές συνθήκες θα εμφανίσει τους αγωνιστές στα μάτια των μαθητών ως...τρομοκράτες.
  - Με δύο προσεκτικά επιλεγμένες πηγές (την 4.11 της σελίδας 72 και την 4.14 της σελίδας 73) προβάλλεται υπαινικτικά η αμφισβήτηση του δικαιώματος της Ελλάδας να διεκδικήσει τη Μακεδονία. Και στις δύο περιπτώσεις σημαντικότερα είναι τα ερωτήματα που ακολουθούν, τα οποία ιδεοπειθαναγκάζουν το μαθητή, οδηγώντας τον στο επιθυμητό πλαίσιο:

Πληθυσμός Θεσσαλίας κατά το 1881		4.11
Χριστιανοί	266.688	
Μουσουλμάνοι	24.165	
Εβραίοι	3.140	
Σύνολο	293.993	
Πηγή: Επίσημες στατιστικές του Ελληνικού κράτους		

- Οι περιοχές που είναι κοντά στα ελληνικά σύνορα του 1864 & του 1881 [4.9] κατοικούνται μόνο από ελληνικούς πληθυσμούς; [4.10], [4.11], [4.12], [4.13]

Ο Χαρίλαος Τρικούπης αναφέρει (1880):

«... όταν έλθη ο μέγας πόλεμος η Μακεδονία θα γίνη ελληνική ή βουλγαρική κατά τον νικήσαντα. Αν την λάβωσιν οι Βούλγαροι δεν αμφιβάλλω ότι θα είναι ικανοί να εκσλαβίσωσι τον πληθυσμόν μέχρι των θεσσαλικών συνόρων. Αν ημείς την λάβωμεν, θα τους κάνωμεν όλους Έλληνας ...»

4.14

- ▲ Ποιοι διεκδικούν την Μακεδονία, σύμφωνα με την πηγή; [4.14]

- Στην πηγή 5.17 της σελίδας 46 έχουμε επανάληψη του ίδιου φαινομένου: τόσο ο πίνακας, όσο και το ερώτημα που ακολουθεί, είναι αποκαλυπτικά:

Πληθυσμός της Θεσσαλονίκης σύμφωνα με την απογραφή του 1913		
Εβραίοι	61.439	38,9%
Μουσουλμάνοι	45.889	29,1%
Έλληνες	39.956	25,3%
Άλλοι	10.605	6,7%
Σύνολο	157.889	100%

Πηγή: Ρακτιβάν Κ., *Έγγραφα και σημειώσεις εκ της πρώτης ελληνικής διοικήσεως της Μακεδονίας (1912-13)*

5.17

▲ Ποια είναι η μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα στη Θεσσαλονίκη, το 1913; [5.17]

- Στις σελίδες 100 μέχρι 105 περιλαμβάνονται όλα τα γεγονότα που έχουν σχέση με το μικρασιατικό ελληνισμό, τον πόλεμο και την καταστροφή. Πρόκειται για μια πραγματικά φιλότιμη προσπάθεια διαγραφής κορυφαίων δεδομένων της νεότερης ιστορίας μας, που καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό τις ιστορικές και κοινωνικές εξελίξεις της νεότερης Ελλάδας. Εδώ τονίζουμε ιδιαίτερα τα εξής:
  1. Οι αντιφάσεις συνεχίζονται. Στη σελ. 100 ενώ η Ελλάδα εμφανίζεται να «κερδίζει» τη διοίκηση της περιοχής Σμύρνης, στη συνέχεια προχωρά στην «κατάληψή» της.
  2. Παρουσιάζεται μια εξιδανικευμένη εικόνα του ηθικού αυτουργού της Γενοκτονίας του ελληνισμού: Ο Κεμάλ (και μάλιστα Ατατούρκ) παρουσιάζεται ως «ο ηγέτης του απελευθερωτικού αγώνα των Τούρκων» (σελ.100), ενώ στη σελ. 101 πληροφορούμαστε την άποψή του για τα γεγονότα:

Ο Κεμάλ αναφέρει (1919):
 «Η Ελληνική κατοχή της Σμύρνης, του μοναδικού λιμανιού και κοσμήματος της [...] Τουρκίας υποχρεώνει το τουρκικό έθνος να αναλάβει τις ευθύνες του απέναντι στην Ιστορία...»

5.33

3. Όλη η ιστορία του ποντιακού ελληνισμού περιορίζεται σε δύο εικόνες της σελίδας 102. Πρόκειται για το «Φροντιστήριο Τραπεζούντας» και «χορό Ποντίων». Επιλέχθηκε η παρουσίαση της «χαρούμενης» λαογραφικής πλευράς του ποντιακού ελληνισμού, για ν' αποφευχθεί προφανώς η αναφορά στα δραματικά γεγονότα της Γενοκτονίας, της τεράστιας έκτασης οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξής του, κλπ, που θα καταδείκνυαν τις εγκληματικές ευθύνες εκείνων που τον οδήγησαν στο «Ολοκαύτωμα εν ροή». Ειδικά στη δεύτερη που τιτλοφορείται «χορός Ποντίων» αγνοείται και η γαλλική λεζάντα της εικόνας «**Εθνικός χορός Σέρα**» (Dance national Sera) (Όλο το βιβλίο αποπνέει μια απέχθεια στο επίθετο «Εθνικός», σε σημείο να αλλοιώνεται

ακόμη και αυτός ο τίτλος του Υπουργείου ως «Εθνικής» Παιδείας και Θρησκευμάτων στο εξώφυλλο του βιβλίου).

4. Στη σελίδα 100 η κορύφωση του δράματος του μικρασιατικού ελληνισμού στη Σμύρνη εμφανίζεται σαν αναχώρηση για διακοπές. Χιλιάδες Έλληνες «*συνωσίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία...*» :

ζουν τα ελληνικά στρατεύματα να υποχωρήσουν προς τα παράλια. Στις 27 Αυγούστου 1922 ο τουρκικός στρατός μπαίνει στη Σμύρνη. Χιλιάδες Έλληνες συνωσίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα.

5. Οι εικόνες των Ελλήνων ως προσφύγων στην Ελλάδα (πχ οι εικόνες 5.45 και 5.46 της σελ. 105) είναι πολύ σκληρότερες από εκείνες στον τουρκικό χώρο κατά την καταστροφή (πχ η εικόνα 5.49 της σελ. 104). Ο στόχος είναι προφανής: Εμφανίζεται το αποτέλεσμα κι όχι τα αίτια της καταστροφής.
- Γίνονται αναφορές στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων (σελίδα 109 «Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος» και εικόνα με Πολωνούς Εβραίους της Βαρσοβίας, σελίδα 111). Κανείς δεν μπορεί να έχει αντίρρηση, όμως είναι απαράδεκτη η διαγραφή των εγκλημάτων που μας αφορούν, όπως της Γενοκτονίας του ποντιακού ελληνισμού, που έχει θεμελιωθεί με έργα χιλιάδων σελίδων και τεράστιο αριθμό τεκμηρίων.
  - «Το κυπριακό ζήτημα» (σελίδες 121-123): Υπάρχουν τέσσερις επί μέρους παρατηρήσεις:
    1. Στην 4^η παράγραφο της σελίδας 121 εμφανίζεται το ψευδοκράτος να δημιουργείται το 1974, ενώ αυτό, όπως είναι γνωστό, έγινε το 1983.
    2. Στην ίδια παράγραφο εμφανίζεται η άποψη περί «διχοτόμησης» του νησιού, που δεν είναι αντικειμενική και έχει μια πολιτική προέλευση. Υποστηρίχθηκε για παράδειγμα ότι όσοι δεν αποδέχθηκαν το σχέδιο Ανάν για την Κύπρο, επιθυμούσαν τη διχοτόμηση. Η αλήθεια όμως είναι ότι ο ΟΗΕ αναγνωρίζει ένα ενιαίο κυπριακό κράτος, γι' αυτό άλλωστε το 1974 η Κύπρος ως τέτοιο κράτος έγινε μέλος της Ε.Ε.
    3. Δεν υπάρχει ούτε μία εικόνα Τούρκων εισβολέων στο νησί.
    4. Στη σελίδα 121 (4^η παράγραφος) και 123 (το 2^ο ερώτημα σύνθεσης) εξισώνεται το πραξικόπημα με την τουρκική εισβολή. Πρόκειται για αφελή υπεραπλούστευση.

Η παράθεση και μόνο αυτών των στοιχείων, τεκμηριώνει την άποψή μας περί ακαταλληλότητας του νέου αυτού εγχειριδίου. Στους δε φανατικούς της λήθης, αφιερώνουμε το παρακάτω συγκλονιστικό άρθρο της Τούρκισσας δημοσιογράφου **Αϊσέ Ονάλ**, με τίτλο «...και στο βάθος **δολοφονίες**». Διαβάζοντάς το θα κατανοήσουν ότι στη σημερινή Τουρκία δεν υπάρχει μόνο το βαθύ κράτος που άθελά τους ίσως στηρίζουν. Υπάρχει μια οδυνηρή πραγματικότητα που πρέπει ν' αλλάξει. Υπάρχουν ΑΝΘΡΩΠΟΙ που σκέφτονται, που αγωνίζονται και περιμένουν πολλά απ' όλους εμάς που ζούμε στη δημοκρατική Ελλάδα και στην Ευρώπη:

«Και στο βάθος... δολοφονίες»

Της ΑΪΣΕ ΟΝΑΛ*

Ρίξτε μια ματιά στο βάθος της Τουρκίας. Εκεί όπου περιμένουν έτοιμοι οι νεκροθάφτες.

Ρίξτε μια ματιά στις δολοφονίες που γίνονται στα λύκεια. Οι μαθητές μας είναι έτοιμοι να σκοτώσουν.

Ρίξτε μια ματιά στους δρόμους. Οι οδηγοί μας είναι έτοιμοι να σκοτώσουν.

Ρίξτε μια ματιά στις αίθουσες των δικαστηρίων. Οι δικηγόροι μας είναι έτοιμοι να σκοτώσουν.

Ρίξτε μια ματιά στους θανάτους των προσφύγων. Τα φορτηγά μας είναι έτοιμα να σκοτώσουν.

Ρίξτε μια ματιά στις δολοφονίες της τιμής. Οι άντρες μας είναι έτοιμοι να σκοτώσουν.

Σκεφτήκατε ποτέ γιατί ρέπουμε τόσο πολύ στο να σκοτώνουμε τους άλλους και στη συνέχεια να θεωρούμε τον εαυτό μας αθώο Διότι μετά από κάθε δολοφονία, κρινόμαστε αθώοι. Διότι σε κάθε δολοφονία, υπάρχει μια μαγεία που αθώνει τον Τούρκο. Σε κάθε όψη της χώρας, υπάρχει ένα κάλεσμα για δολοφονία. Σε κάθε γωνιά της χώρας, υπάρχει μπροστά σου μια καριέρα, αν είσαι όχι ο δολοφονημένος, αλλά ο δράστης.

Μπορεί να είναι κοινή αξία σε μια κοινωνία η ετοιμότητα αυτή για δολοφονίες. Κι όμως, ναι. Και μετά από κάθε δολοφονία, μπορείτε με περηφάνια να βάλετε στη θέση του το όπλο σας, διότι οι θεωρίες περί συνωμοσίας θα έχουν «ξεπλύνει» τη δολοφονία. Διότι μετά από κάθε δολοφονία, είναι έτοιμη και η θεωρία συνωμοσίας.

Εάν δεν θέσουμε θέμα πολίτη, εάν με τον όρο «πολίτης» εννοούμε κάθε Τούρκο που είναι έτοιμος να δολοφονήσει, τότε ποια είναι η αξία της ζωής Πώς μπορούμε να κατηγορήσουμε τους μαθητές λυκείου σε μια κοινωνία όπου η θανάτωση έχει μεγαλύτερη αξία από τη ζωή Πώς μπορούμε να καταλάβουμε την ευκολία με την οποία προμηθεύονται βόμβες, βρίσκουν όπλα, σημαδεύουν το στόχο τους με επιτυχία και πυροβολούν χωρίς δισταγμό. Πώς μπορεί να γίνει λόγος για δικαιοσύνη, όταν η αίσθηση ευχαρίστησης που δίνει η δολοφονία έχει πάρει όμηρο το δίκαιο.

Τη στιγμή που βρισκόμαστε σε μια κοινωνία όπου η ενοχή έχει περισσότερη πέραση από την αθώότητα και έχουμε μετατρέψει την αποφασιστικότητα να δικαιολογηθεί και να προστατευθεί ο ένοχος, από δευτερεύουσας σημασίας σκοπό του δικαίου, σε ουσία της δικαιοσύνης, όταν η ουσία της δικαιοσύνης είναι το λιντσάρισμα και η δολοφονία, για ποιο λόγο ένας μαθητής λυκείου να θέλει να παραμείνει αθώος Η συμμετοχή στο πλήθος που λιντσάρει είναι πάντα πιο εύκολη και ασφαλής από την αντίσταση.

Σε μια χώρα όπου ο όρος ελευθερία διατύπωσης ιδεών σημαίνει τοποθετώ όποιον θέλω στο στόχαστρο, όπου οι πάντες δεν διατυπώνουν ιδέες, αλλά ξερνούν το μίσος τους, σε αυτή τη χώρα που υποκινεί τη δολοφονία, δεν είναι πιο μακάβρια κι από τον θάνατο η αντίληψη περί δικαιοσύνης που βρίσκει ένοχο το νεκρό και όχι το δολοφόνο.

Θυμηθείτε τον θάνατο του καθολικού ιερέα Σαντόρο. Πώς άξιζε να θανατωθεί επειδή ήταν ομοφυλόφιλος και προσηλυτιστής. Πώς είχαμε χωρίς ντροπή αμαυρώσει έναν ιερέα, για να αποκτήσουμε τη δύναμη να δημιουργήσουμε μια κοινωνία-τέρας ;

Πώς είχαμε φροντίσει να ησυχάσει η συνείδηση του δολοφόνου με την αγενή και αβάσιμη αυτή ανάλυση και δίχως να έχουμε οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο. Μήπως κρίνουμε αθώα τη δολοφονία ενός χριστιανού ιερέα επειδή ζούμε σε μια χώρα όπου αλωνίζει η μαφία, όπου οι τσαντάκηδες σέρνουν στο θάνατο τους περαστικούς. Όταν μας εμβολιάζουν με υπομονή τους ισχυρισμούς περί προσηλυτιστών, όταν κάτω από κάθε πέτρα τοποθετούμε και μια θεωρία συνωμοσίας για να έχουμε ήσυχη τη συνείδησή μας, σε ποιον και σε τι θα ωφελήσει η άρρωστη αυτή κοινωνία.

Όσο δολοφονούμε τους ιερείς λέγοντας, ήταν όμως ομοφυλόφιλος, τις γυναίκες, λέγοντας, ήταν όμως πουτάνα, τους πρόσφυγες, λέγοντας, ήταν όμως Αφγανός, τους μαθητές λυκείου, λέγοντας ήταν όμως ερωτευμένος, δεν αναμοχλεύεται η φωτιά της κόλασης;

Τι είδους μέλλον μπορείτε να ελπίζετε για μια κοινωνία που είναι βάνανυση και άδικη όταν είναι ισχυρή, άθλια και ζητιάνα επιείκειας όταν χάνει τη δύναμή της, μια κοινωνία ξενόφοβη, άθλια και ανασφαλή, μια κοινωνία που δηλητηριάζει τον εαυτό της σαν το σκορπιό ;

Ποτέ δεν θα έχουμε το δικαίωμα να διδάξουμε στον κόσμο το μάθημα της ειρήνης και της ελευθερίας. Ποτέ δεν το είχαμε εξάλλου το δικαίωμα αυτό. Και δεν θα το αποκτήσουμε ποτέ, όσο η θανάτωση αξίζει για μας περισσότερο από ό, τι η ζωή. Δεν μπορούμε να ζήσουμε με θεωρίες συνωμοσίας. Ο άνθρωπος γεννιέται διάφανος. Δεν μπορούμε να ζήσουμε με μίσος. Ο άνθρωπος γεννιέται για να ζήσει.

* Η Αϊσέ Ονάλ είναι δημοσιογράφος στην τουρκική ιστοσελίδα gazetem.net (Δημοσιεύθηκε στην «Ελευθεροτυπία», Σάββατο 3-6-2006, στη στήλη «ΚΟΣΜΟΣ»).